

A SZOVJET TAPASZTALATOKBÓL

V. SESUNOVA

az uljanovszki terület statisztikai hivatala
összeírási részlegének vezető közgazdásza

HOGYAN SEGÍTJÜK A SZOVJETUNIÓ KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATALA KERÜLETI ÉS VÁROSI FELÜGYELŐINEK MUNKÁJÁT*

Azoknak a felelősségteljes feladatoknak a teljesítésében, amelyeket a kormány a Szovjetunió Központi Statisztikai Hivatalára és ennek helyi szerveire bízott, nagy szerep jut a kerületi és városi felügyelőségeknek. Figyelembevételét ezt a körülményt, az uljanovszki Statisztikai Hivatal nagy jelentőséget tulajdonít a kerületi felügyelőségek munkája vezetésének és a nekik nyújtott kellő segítségnek. Ebben a munkában, amely az utolsó két-három évben különös intenzitással bontakozott ki, az uljanovszki Statisztikai Hivatalnak vannak már bizonyos, bár még igen szerény eredményei.

A Központi Statisztikai Hivatal kerületi (városi) felügyelői munkája megszervezésének ellenőrzésekor a Statisztikai Hivatal ezeknek a felügyelőségeknek a tevékenységében számos lényeges hibát tárt fel.

Így pl. megállapították, hogy sok felügyelőség dinamikus mutatószám-táblázatokat készített át nem gondolt vagy teljesen hibás minták alapján; sok felügyelőség ezt a munkát egyáltalán nem végezte el, mert a táblázatok mintáit nem tudták elkészíteni.

Ezzel kapcsolatban a Statisztikai Hivatal a kerületi és városi felügyelők-től bekérte mindazoknak a dinamikus táblázatoknak a mintáit, amelyekbe azok már bevezették a kerületek és városok egyes népgazdasági ágazataira és kulturális életére vonatkozó mutatószámokat.

Ezeket a mintákat a Statisztikai Hivatal megfelelő ágazati szektoraiban áttanulmányozták, elvégezték rajtuk a szükséges helyesbítéseket és kiegészítéseket.

A Statisztikai Hivatal igen sok mintát újból kidolgozott és elkészített. Ezután a Statisztikai Hivatal által jóváhagyott mintákat lesokszórosították és kitöltés végett szétküldték az összes felügyelőségeknek.

Meg kell azonban mondanunk, hogy a terület több felügyelőségénél az irattár kezelése igen rossz állapotban volt, ezért a dinamikus táblázatok kitöltésével párhuzamosan a Statisztikai Hivatal kötelezte a kerületi és városi felügyelőket arra, hogy az irattári anyagot hozzájuk megfelelően rendbe és adják át azokat a Levéltári Igazgatóság kerületi és városi osztályainak. A kitöltött dinamikus táblázatok megkönnyítik a kerületi (városi) felügye-

* Vesztnyik sztatizsztiki, 1951, 2.sz., 61—66. old.

lők számára a gazdasági feljegyzések elkészítésével kapcsolatos munkát, melyet így anélkül végezhetnek, hogy az irattári anyaghoz kellene folyamodniuk.

Eleinte a felügyelőségek munkájának tervezése terén szintén lényeges hibák voltak.

Tekintettel arra, hogy az idejében elvégzett és helyes tervezés komoly tényező, amely elősegíti a Központi Statisztikai Hivatal felügyelőségei tevékenységének megjavítását és a számviteli-beszámolósi fegyelem színvonalának emelését a kerületben (városban), a Statisztikai Hivatal a kerületi (városi) felügyelőségekkel végzett munka e részére kellő figyelmet fordított és az alábbi intézkedéseket foganatosította.

A Statisztikai Hivatal összesítő részlege havonként gondoskodik arról, hogy a negyedévi munkaterveket a felügyelőségek számára legalább tíz nappal a következő negyedév kezdete előtt szétküldjék. A munkák felsorolásán, a Statisztikai Hivatalnak címzett beszámolójelentések beküldési sorrendjének és dátumának feltüntetésén kívül ezek a tervek előírják a kérdéseknek döntés céljából a helyi vezető szervezetekhez való kötelező felterjesztését és annak ellenőrzését, hogy az egyes vállalatok és szervezetek stb. idejében küldik-e be a beszámolójelentéseket.

Kiegészítésképpen a Statisztikai Hivatal kidolgozta és megküldte minden felügyelőségnek a felügyelőség együttes munkaterveinek elkészítéséhez és külön a körzeti felügyelők munkájának tervezéséhez szükséges típusmintákat.

A kerületi (városi) felügyelők a negyedévi terv alapján kidolgozzák a havi munkaterveket, ezekben a negyedévi tervben előirányzott munkák kiegészítésképpen javasoljuk felvenni: a vállalatokban és szervezetekben, a számvitel és beszámolójelentés állapotának ellenőrzésével kapcsolatos munkákat, a dinamikus táblázatok statisztikai adatainak rendszerezésére vonatkozó munkákat, a gazdasági feljegyzések elkészítését, a felügyelőségi dolgozók szakképzettségének emelésére rendezett tanfolyamokat, a főhatóságok számviteli dolgozóival tartott értekezleteket és a felügyelőségek dolgozóinak termelési értekezleteit.

A felügyelőség munkatervének megfelelően részletezett munkatervet készítenek minden körzeti felügyelő számára.

A hónap végén a kerületi (városi) felügyelőségekben összehívják a felügyelőségi dolgozók termelési értekezleteit az elmúlt hónap munkájának kiértékelése és a következő hónap munkatervének megtárgyalása céljából; az értekezletek jegyzőkönyveinek másolatait a felügyelőségek kötelesek megküldeni a Statisztikai Hivatalnak.

Ezenkívül az ellenőrzés folyamán megállapították, hogy a kerületi (városi) felügyelőségek többségében az ügyvezetés nem volt megfelelő állapotban: nem készítettek ügylajstromot vagy ezt a lajstromot nem gondolták át alaposan; a különböző gazdasági ágakra vonatkozó és különböző megőrzési határidejű beszámolójelentéseket és anyagokat egy ügycsomóba tették; sok kerületi felügyelő nem tartotta magára nézve kötelezőnek a beérkező levelezés nyilvántartási könyvének vezetését.

Ezzel kapcsolatban a Statisztikai Hivatal kidolgozta és megküldte a kerületi (városi) felügyelőknek az ügyrendi minta-lajstromot (nomenklatúrát) és a befutó és kimenő levelezés nyilvántartási naplónak mintáit

és egyidejűleg javasolta, hogy a továbbiakban tartsák be a megállapított ügyviteli rendet és tartsák nyilván az egész befutó és kimenő levelezést.

Rendszerint majdnem egyetlen felügyelőségen sem vezettek régebben nyilvántartást a felügyelőségek munkatársai szakképzettségének emelésére vonatkozó oktatásról. Kevés olyan felügyelőség volt, ahol a kerületi felügyelőségek mellett számveteli hivatali dolgozók számára szervezett tanácskozásoknak jegyzőkönyveit elkészítették és megőrizték volna.

Teljesen érthető, hogy a számvitel ilyen állapota a Statisztikai Hivatal számára megnehezítette a felügyelőségek működése felett gyakorolt ellenőrzést. Ezzel kapcsolatban a Statisztikai Hivatal kidolgozta a statisztikai foglalkozások nyilvántartási füzeteinek mintáját, valamint a termelési értekezleteken készített jegyzőkönyvek tartalmára vonatkozó mintát és programtervezetet.

Meg kell mondanunk, hogy egy időben a Központi Statisztikai Hivatal felügyelőségeinek munkájában helytelen beállítottság volt észrevehető, amelyet röviden az alábbi mondattal fejezhetünk ki: „minél több felülvizsgálatot“. Emellett az ellenőrzések minőségére és eredményeire igen kevés figyelmet fordítottak.

Sok felügyelőség a szervezetekben 1949-ben egyenként 120—150, a számvitel és beszámolójelentés állapotára vonatkozó ellenőrzést is végzett, néhányban pedig ezeknek az ellenőrzéseknek a száma elérte a 160—170-et. A megfelelő kerületek vezető szervezetei viszont évente a felügyelőségek által felvetett és az általuk végzett ellenőrzésekből folyó kérdésekkel kapcsolatban, legfeljebb egy-három határozatot hoztak. A felügyelőségek nem törekedtek arra, hogy rendelkezéseket és utasításokat adjanak ki az ellenőrzött objektumok vezetői számára. Hozzá kell még ehhez tenni, hogy számos szervezetet az év folyamán több ízben leellenőriztek és az okmányokban mindig ugyanazokat a hiányosságokat jelölték meg.

Teljesen érthető, hogy az ellenőrzés ilyen formális és bürokratikus gyakorlatának és rendkívül jelentéktelen hatékonyságának semmi köze sem volt a kormány azon kívánságainak valóra váltásához, amelyek a hatósági statisztikának a Központi Statisztikai Hivatal szervei által történő vezetésével kapcsolatosak és az ellenőrzés ilyen módja súlyos kárt okozott ennek a fontos ügynek.

Attól kezdve, hogy 1949. novemberében megtartották a kerületi (városi) felügyelők területi tájékoztató értekezletét, a Statisztikai Hivatal ebben a kérdésben teljesen más álláspontot foglalt el és az alábbiakat követelte a kerületi (városi) felügyelőktől:

1. erősen csökkenteni kell a hatósági szervezetekben a számvitel és beszámolójelentés állapotát vizsgáló ellenőrzéseknek a számát;

2. nagymértékben meg kell javítani az ellenőrzések minőségét oly módon, hogy az ellenőrzés feladatát komolyabban és elvi szempontból vizsgáljuk meg és alaposabban hajtsuk végre;

3. határozottan emelni kell az ellenőrzések hatékonyságát.

Egyidejűleg a kerületi (városi) felügyelőknek utasítást adtak, hogy ha a számvitelben és beszámolójelentésben nincsenek hibák, ne készítsenek jegyzőkönyveket és hogy az ellenőrzések jegyzőkönyveibe ne írják be a következtetéseket és javaslatokat. Felesleges időpazarlás elkerülése végett a kerületi (városi) felügyelőségeknek azt javasolták, hogy az ellenőrzések-

nél komolyabban vizsgálják meg az objektum kiválasztását és gondosan dolgozzák ki az ellenőrzés végrehajtási tervét.

Az ellenőrzések eredményeivel kapcsolatos rendszabályok elfogadása céljából a felügyelőknek a helyszínen megfelelő szóbeli utasításokat kell adniok az ellenőrzött objektumok vezetői számára, azután pedig a kerületi (városi) felügyelők kötelesek ezeknek a szervezeteknek a címére leveleket küldeni, melyekben fel kell sorolniok a számvitelben és beszámolójelentésben az ellenőrzéseknél feltárt alapvető hiányosságokat, le kell vonniok következtetéseiket, rámutatva a felfedett hiányosságok okaira, és megfelelő rendszabályok végrehajtását kell javasolniok. A levélhez mellékelni kell az ellenőrzési jegyzőkönyv másolatát.

Ezután a kerületi (városi) felügyelő feladata még, hogy ellenőrizze javaslatainak alkalmazását és a felfedett hiányosságok megszüntetését; szükség esetén ismételt ellenőrzéseket kell tartani még abban az esetben is, ha a nevezett szerv vezetőjétől a kerületi felügyelőség levelére pozitív válasz érkezett (mellékelve az objektumra vonatkozó rendelkezést, utasítást vagy rendeletet).

Meg kell mondanunk, hogy nem mindig elégedhetünk meg az említett rendszabályokkal; ha a számvitelben és beszámolójelentésben súlyos hiányosságokat tártak fel (törvénytelen beszámolójelentés, magyarázkodó hozzáírások), ajánlatos a nevezett kérdést döntésre a helyi vezető szervezetekhez áttenni, vagy az anyagot átadni az ügyésznek.

Abból a célból, hogy a kerületi (városi) felügyelőket bizonyos fokig érdekeltté tegye ennek a fontos és hasznos munkának a végrehajtásában, a Statisztikai Hivatal kidolgozta és 1950 februártól kezdődően bevezette a kerületi és városi felügyelőségek munkájának új, érdemjegyes értékelési rendszerét.

E rendszer szerint a kerületi felügyelőknek azt a munkáját, amely olyan jelentések készítésében jutott kifejezésre, melyeket a kerületi szervezetek határozata követett, magasabb osztályozással értékelik, mint az összes többi munkákat.

Egész gyakorlati tevékenységünk folyamán állandóan arra hívtuk fel a kerületi felügyelők figyelmét, hogy bármely elemző munka vagy ellenőrzés végső eredménye a vezető szervek határozathozatala, a feltárt hiányosságok megszüntetésére irányuló utasítások vagy rendelkezések kiadása.

A Központi Statisztikai Hivatal felügyelőségei 1950-ben nagymértékben csökkentették 1949-hez viszonyítva a számvitel és beszámolójelentés állapotának ellenőrzéseit a főhatósági szervezetekben. Így pl. a Központi Statisztikai Hivatalnak a Tágájszki kerületben levő kerületi felügyelősége 1950-ben 45 ellenőrzést végzett, míg 1949-ben ez a felügyelőség 168 ellenőrzést hajtott végre; a Központi Statisztikai Hivatalnak a Bogdaskinszki kerületben lévő kerületi felügyelősége az 1949. év 10 hónapja alatt 102 ellenőrzést végzett, az 1950. év hasonló időszakában pedig 32-t, a Majnszki kerületben a Központi Statisztikai Hivatal kerületi felügyelősége 1950-ben 32 ellenőrzést hajtott végre, 1949-ben 82-t stb.

Az ellenőrzések számának csökkenését 1950-ben az ellenőrzések minőségének megjavulása és hatékonyságának fokozódása kísérte. Így pl. a Központi Statisztikai Hivatalnak a Majnszki kerületben lévő kerü-

leti felügyelősége 1949-ben 82 ellenőrzésnél a vezető szervezetektől csak 3 határozat hozatalát érte el, 1950-ben pedig 32 ellenőrzés mellett a kerületi végrehajtóbizottság a Központi Statisztikai Hivatal kerületi felügyelőjének kezdeményezésére 9 határozatot hozott. Ebben a tekintetben jó eredményeket ért el 1950-ben számos más kerületi felügyelőség is.

Igy pl. a Központi Statisztikai Hivatal szengilejevszki kerületi felügyelőségének kezdeményezésére a vezető járási szervezetek 24 határozatot hoztak az 1949. évi 9 határozattal szemben, az Uljanovszki kerületben ennek megfelelően 1950-ben 21 határozatot és 1949-ben 10 határozatot hoztak, a Barisi kerületben 10-et, és 2-t, a Nyikolo—cseremsánszkiji kerületben 12-t és 1-et stb. 1950-ben a terület kerületi (városi) felügyelőségeinek kezdeményezésére felvetett kérdésekben hozott határozatok száma 1949-hez képest megháromszorozódott. Ez kétségtelen bizonyítéka annak, hogy a kerületi (városi) felügyelőségek tevékenysége komolyan aktivizálódik.

Milyen kérdéseket vetnek fel és terjesztenek elő járási felügyelőseink a helyi vezető szervekhez döntésre?

A Szengilejevszki kerület végrehajtóbizottsága 1950. folyamán Zaharova elvtársnő által, a Szovjetunió Központi Statisztikai Hivatala kerületi felügyelője által felvetett alábbi kérdésekben a következő határozatokat hozta: a falusi szovjet számvitelének kérdéseivel kapcsolatban négyet, a kolhozok 1949. évi gazdasági tevékenységének eredményeivel kapcsolatban kettőt, a kolhozok állattenyésztésének nem kielégítő állapotával kapcsolatban egyet, a kolhozok társadalmi földjeinek jogtalan eltulajdonításával kapcsolatban kettőt, a törvénytelen beszámolójelentéseknek a kerületi mezőgazdasági osztályon való megszüntetésével kapcsolatban kettőt, az erdőültetések számvitelével és beszámolási rendszerével kapcsolatban, a kolhoz állatvásárlási tervének nem kielégítő teljesítésére vonatkozóan, a „Kirpicnyik“ és „Krasznij Vojn“ artyeleknek a helyi építőanyagtermelés 1950. évi szezonjára való előkészületeivel kapcsolatban, a kerületi iparvállalatokban a munkára vonatkozó számvitel és beszámolójelentés nem kielégítő állapotával kapcsolatban, a kiskereskedelmi hálózatban a „Krasznij Vojn“ artyelbe és az ipari kombinátba irányuló áruforgalomról stb. Ebben a járásban összesen 3 határozatot fogadtak el a szervezetek számvitelének és beszámolójelentésének állapotára vonatkozóan és 11-et a gazdaság és kultúra kérdéseivel kapcsolatban.

Körülbelül hasonló kérdéseket vetettek fel a Központi Statisztikai Hivatal kerületi felügyelősegi az Uljanovszki, Nyikolo—cseremsánszkiji, Barisi, Pavlovszki, Sztaromajnszki, Terenygulszki és egyéb kerületekben.

A Sztaro—kulatkinszki végrehajtóbizottság 1949. november 10-i határozata megszüntette a kerületi mezőgazdasági osztályon lévő törvénytelen beszámolójelentést. A rákövetkező ismételt ellenőrzés útján a Központi Statisztikai Hivatal kerületi felügyelője, Abgyusev, megállapította, hogy a kerületi mezőgazdasági osztály az említett határozatot nem teljesítette. A kerületi felügyelő felterjesztése alapján ezt a kérdést a kerületi végrehajtóbizottság ismételten megvizsgálta, a kerületi mezőgazdasági osztály vezetőjére adminisztratív büntetést vetett ki, a törvénytelen beszámolójelentést megszüntette, Abgyusev elvtársat pedig a kerületi végrehajtóbizottság megbízta, hogy fokozza az állami beszámolási fegyelem betartásának ellenőrzését a kerületi mezőgazdasági osztályon.

A Statisztikai Hivatal segítséget nyújt a kerületi végrehajtóbizottságoknak a különböző kérdésekben, amelyekkel azok hozzájuk fordulnak, abban az esetben, ha nem tudnak pozitív eredményeket elérni és kellő rendszabályokat hozni a kerületen belül.

A városi, kerületi és körzeti felügyelők minden írásos panaszát és kérelmét külön panaszkönyvben tartják nyilván.

A kerületi (városi) felügyelőktől minden negyedévben megkapják a felügyelőségek munkájára vonatkozó beszámolókat, ellenőrzési jegyzőkönyveket, vizsgálati feljegyzéseket és információkat. Ezek közül némelyekre a Statisztikai Hivatal speciális véleményezéseket készít. A legtöbb esetben pedig a helyben megszerzett anyagok alapján körleveleket készítenek, amelyekben megmagyarázzák azokat a kérdéseket, amelyek a terület összes felügyelőségeinek munkájával kapcsolatosak és megadják a megfelelő utasításokat.

Az írásos utasítások mellett a kerületi (városi) felügyelőségeket a felügyelőség dolgozóinak helyszínen való közvetlen tájékoztatása útján is irányítjuk a hivatali dolgozóknak a kerületbe való kiutazásai alkalmával, és a kerületi felügyelőkkel való megbeszélés útján, amikor azok a Statisztikai Hivatalba érkeznek.

A Statisztikai Hivatal apparátusának dolgozói 1950-ben a területen lévő mind a 32 kerületi (városi) felügyelőség munkáját felülvizsgálták és meghallgatták a hivatalfőnöknél tartott értekezleteken az összes kerületi (városi) felügyelők beszámolóját a munkára és a Statisztikai Hivatal által korábban kiadott rendelkezések teljesítésére vonatkozóan.

A felügyelők munkájára vonatkozó beszámolójelentések benyújtásánál, valamint a munka helyi ellenőrzésénél a kerületi felügyelők figyelmét felhívjuk a hozzáírások, a törvénytelen beszámolójelentések, a beszámolójelentések határidejének elhúzása és be nem tartása, valamint a beszámoló adatok elferdítése elleni harc fokozásának szükségességére.

Az ellenőrzött kerületi (városi) felügyelők munkájával kapcsolatos következtetések és javaslatok a Statisztikai Hivatal főnökének utasításában jutnak kifejezésre.

Az összes utasításokat megküldik a kerületi (városi) felügyelőségeknek, néhányat pedig — a legjellemzőbbeket — a felügyelőségek dolgozóinak termelési értekezletein megtárgyalnak.

A Statisztikai Hivatal szintén átvitte a gyakorlatba az egyes munkákra vonatkozó elsődleges anyagnak a kerületi (városi) felügyelőktől való megszerzését az összesítő beszámolójelentések megbízhatóságának ellenőrzése céljából. Ez az ellenőrzési módszer mind a számvitel teljessége tekintetében, mind pedig a beszámolási anyag minősége tekintetében kedvező eredményeket ad.

1950-ben külön levélben közzétettük a Szengilejevski és Uljanovszki kerület legjobb felügyelőségei munkájának tapasztalatait és szétküldtük a terület összes felügyelőségeinek, hogy ezeket az eredményeket elterjesszük és átvigyük a gyakorlatba.

Tekintettel arra, hogy a Központi Statisztikai Hivatal kerületi felügyelőségei munkájának átszervezésében nagy jelentősége van a szocialista verseny helyes megszervezésének és hatékonyságának, a Statisztikai Hivatal a munkának erre a területére is komoly figyelmet fordított.

1950. év kezdetén az összes kerületi és városi felügyelőségek szocialista szerződést kötöttek és az egész évben versenyben állottak egymással.

1950 III. negyedének végétől kezdődően a Statisztikai Hivatal hozzálátott a szocialista verseny előző negyedévi eredményeire vonatkozó tájékoztató leveleknek az összes felügyelőségek számára való szétküldéséhez; a levelekben szó van a felügyelőségek munkájának eredményeiről és hiányosságairól, rámutatnak arra, hogy ki került a versenyzők első soraiba és miben mutatkozik meg a fölénye, ki maradt el a versenyben és miért, úgyszintén arra, hogy az elmaradottaknak vállalniuk kell, hogy a következő évnegyedben munkaeredmény szempontjából ők kerülnek ki győztesen.

1951-re szintén az összes felügyelőségek megkötötték a szocialista versenyszerződéseket. A Statisztikai Hivatal megegyezést kötött az állami intézmények szakszervezeteinek területi bizottságával a felügyelőségek negyedévi szocialista versenyeredményeinek együttes kiértékelésére és vándor Vörös Érdemrend alapítására vonatkozóan, amelyet a terület legjobb kerületi felügyelőségének nyújtanak át. Ezenkívül a versenygyőztes kerületi (városi) felügyelő minden negyedévben díszoklevelet kap és elnyeri „a terület legjobb felügyelője” címet.

Tudjuk, hogy elvégzett munkánk a nagy ügynek még csak kezdete; mind a kerületi (városi) felügyelők tevékenységében, mind pedig a mi irányításunkban még sok hiányosság van; a gyakorlatban előfordulnak még baklövések, befejezetlen munkák és hibák. Ezzel kapcsolatban különösen fontos és érdekes lenne számunkra, ha a folyóiratokon keresztül megismerkednénk a többi terület statisztikai hivatalainak eredményeivel a kerületi (városi) felügyelőségek vezetését illetően és ha pozitív tapasztalataikat átvehetnénk a saját gyakorlati munkánkba.

Megjelent a

Statisztika a vállalatvezetés szolgálatában

Útmutató ipari üzemek számára

című népszerű ismertető füzet.

A Népgazdasági Tanács 443/23/1950. számú határozatának megfelelően a Központi Statisztikai Hivatal e népszerű útmutatóban ismerteti az iparstatisztika fogalmát, feladatait, a statisztikai elemzés eszközeit a vállalati munka eredményességének mérésében, a vállalati igazgatók vezető és ellenőrző tevékenységének szolgálatában.

Ára: 5,— Ft

Kapható a

**14. SZ. TERVGAZDASÁGI KÖNYVESBOLTBAN ÉS AZ
ÁLLAMI KÖNYVTERJESZTŐ VÁLLALAT
KÖNYVESBOLTJAIBAN**